

รายงานการบรรยายเรื่อง แนวทางมาตรฐานคุณภาพ (quality standards; QS)

วันจันทร์ที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2560 เวลา 08.30 - 12.00 น.

ณ โรงแรมริชมอนด์ ถ.รัตนธิเบศร์ อ.เมือง จ.นนทบุรี

รายชื่อวิทยากร

1. Dr. Ryan Li Global Health and Development Group, Imperial College London
2. นางศศิธร ไชยสัจ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดศรีสะเกษ
3. นพ.ทรง พิลาสัย สถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาล
4. ภญ.สุธาสิณี คำหลวง โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ

รายชื่อผู้เข้าร่วมฟังการบรรยาย

1. นพ.กฤษ ลิ้มทองอิน สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ
2. ดร.สิรินาฏ นิภาพร สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ
3. นางสาวจรรยา รัตนยศ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ
4. นางปิยพร ปิยะจันทร์ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ
5. นางปิยนุช โปร่งฟ้า สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ
6. นางนฤมล ไชยรังสินันท์ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ
7. ดร.วิไลลักษณ์ เรืองรัตนตรัย กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข
8. นางสาวฉวีวรรณ ต้นพุดชา สำนักงานส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย
9. ทพญ.นนทินี ตั้งเจริญดี สำนักงานทันตสาธารณสุข กรมอนามัย
10. นพ.บุญฤทธิ์ สุขรัตน์ สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย
11. นางสาวพีรญา จันทร์คง สำนักอนามัยผู้สูงอายุ กรมอนามัย
12. นางเริงฤทัย หลีเส็น ศูนย์อนามัยที่ 12 ยะลา
13. นางพูนสุข บุญมา โรงพยาบาลชุมแพ
14. นางแวเยาะ วาเย็ง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพโละจูด นราธิวาส
15. นพ.วิวัฒน์ โรจนพิทยากร คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล
16. ดร. นพ.จรุง เมืองชนะ สถาบันวัคซีนแห่งชาติ (องค์การมหาชน)
17. นพ.นิธิวัชร แสงเรือง สำนักพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ
18. ดร. ภญ.ศรีเพ็ญ ตันติเวสส โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ
19. ภญ.เนตรนภิส สุขนวนิช โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ

20. ดร. พญ.ธัญญรัตน์ อโนทัยสินทวี	โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ
21. นางสาวศรวณีย์ ทนุชิต	โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ
22. นายสรายุทธ ชันระ	โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ
23. ภญ.พรธิดา หัตถโนนตุ่น	โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ
24. ภญ.พัทธรา ลีฬหรวงศ์	โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ
25. นางสาวมณีโชติรัตน์ สันธิ	โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ
26. นางสาววิไลลักษณ์ แสงศรี	โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ
27. นางสาวสิริรัฐ วรมาลี	โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ
28. นางสาวสุภาภรณ์ พัดมา	โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ

เริ่มการบรรยายเวลา 08.30 น.

นพ.กฤษ ลิ้มทองอินทร์ ที่ปรึกษา สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ในฐานะประธาน กล่าวเปิดการบรรยายเรื่อง แนวทางมาตรฐานคุณภาพ (quality standards; QS) โดยการบรรยายครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจต่อหลักการพัฒนาแนวทางมาตรฐานคุณภาพสำหรับบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค และความสัมพันธ์ของ QS ต่อ Quality and Outcome Framework (QOF) และการรับรองคุณภาพสถานพยาบาล (hospital accreditation; HA) จากนั้น วิทยากรได้บรรยายในหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

- Dr. Ryan Li ผู้เชี่ยวชาญในด้านการพัฒนาแนวทางมาตรฐานคุณภาพจากประเทศอังกฤษ บรรยายในหัวข้อ NICE Quality Standards (QS) in the United Kingdom
- นางศศิธร ไชยสัจ บรรยายในหัวข้อ Quality and Outcome Framework: ระบบการจ่ายค่าใช้จ่ายตามเกณฑ์คุณภาพและผลงานบริการ
- นพ.ทรง พิลาสัย บรรยายในหัวข้อ มาตรฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพบริการสาธารณสุข และการรับรองคุณภาพสถานพยาบาล
- ภญ.สุธาสินี คำหลวง บรรยายในหัวข้อ บทบาทของแนวทางมาตรฐานคุณภาพบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในการสนับสนุนมาตรการพัฒนาคุณภาพบริการสาธารณสุข

ภายหลังการบรรยาย ผู้เข้าร่วมประชุมได้อภิปรายในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1) ประเด็นการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน

- ตัวแทนจากกรมอนามัยได้กล่าวถึงหน้าที่รับผิดชอบโดยเฉพาะเรื่องอนามัยแม่และเด็ก ซึ่งกรมอนามัยมีกรอบการปฏิบัติงานและมีการใช้ตัวชี้วัดเพื่อประเมินมาตรฐานและผลการดำเนินงานสำหรับสถานพยาบาลทุกระดับ จากผลการดำเนินงานพบว่า สถานพยาบาลมีผลการปฏิบัติงานค่อนข้างดี ทั้งนี้ในปัจจุบันสถานพยาบาลต่าง ๆ ได้ให้ความสนใจต่อการรับรองคุณภาพสถานพยาบาลมากขึ้น กรมอนามัยจึงมุ่งเน้นที่การพัฒนาคุณภาพสถานพยาบาลซึ่งเห็นว่าการทำงานร่วมกันระหว่างกรมอนามัยและสถาบัน

รับรองคุณภาพสถานพยาบาลจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานในอนาคต ช่วยลดภาระงานของสถานพยาบาลและการทำงานที่ซ้ำซ้อนระหว่างหน่วยงานได้

- ตัวแทนจากกองยุทธศาสตร์และแผนงานให้ความเห็นว่า การสร้างเสริมสุขภาพเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องทำ QS จากประสบการณ์การทำงานร่วมกับกรมอนามัยและกรมการแพทย์พบว่า มาตรฐานคุณภาพเรื่องแม่และเด็กในอดีตประสบความสำเร็จมาก อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานในปัจจุบันได้มีการพัฒนาและปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับบริบทแวดล้อม ซึ่งส่งผลต่อมาตรฐานคุณภาพ อีกทั้ง ตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานหลัก (KPI) ที่ได้กำหนดโดยหน่วยงานต่าง ๆ เช่น กระทรวงสาธารณสุข สปสช. กรม/กอง เป็นต้น ยังมีการเปลี่ยนแปลง KPI อยู่บ่อยครั้ง ทำให้เกิดความหลากหลาย จึงมีความสำคัญที่หน่วยงานดังกล่าวได้มีการกำหนด KPI ร่วมกัน และมีความเชื่อมโยงกับแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปีด้านสาธารณสุข
- วิทยากรจากสถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาล (สรพ.) ชี้แจงถึงบทบาทหน้าที่ในการประเมินคุณภาพของสถานพยาบาล ว่าเป็นการประเมินการดำเนินงานในภาพรวมและเป็นการสนับสนุนสถานพยาบาลในการพัฒนาและให้คำแนะนำต่อประเด็นสุขภาพที่ยังเป็นปัญหา เช่น 1) มาตรฐานการตรวจทางห้องปฏิบัติการ การประเมินจาก สรพ. จะมุ่งเน้นเฉพาะกระบวนการที่ความสำคัญไม่ได้เป็นการประเมินทุก ๆ ขั้นตอนที่สถานพยาบาลดำเนินการ 2) ระบบข้อมูล จากการประเมินสถานพยาบาลยังคงพบปัญหาด้านการจัดเก็บข้อมูล เช่น ความเข้าใจคลาดเคลื่อนในการเก็บข้อมูลของสถานพยาบาล รูปแบบการเก็บข้อมูลที่แตกต่างกัน ทำให้ข้อมูลที่ได้มีความคลาดเคลื่อนและไม่สมบูรณ์ เพราะฉะนั้น จึงเห็นด้วยกับการทำงานร่วมกับกรมอนามัย ซึ่งจะสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้
- ตัวแทนจากสถาบันวัคซีนแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ได้กล่าวถึงบทบาทในการขับเคลื่อนให้ประเทศสามารถผลิตวัคซีนด้วยตนเองและสร้างความมั่นคงด้านวัคซีน รวมถึงการกำหนดนโยบายด้านการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค โดยเห็นว่าการฉีดวัคซีนและการสร้างภูมิคุ้มกันน่าจะเป็นหนึ่งมาตรฐานในการประเมินของ สรพ. เพื่อให้เกิดผลตามเป้าประสงค์ดังกล่าว ซึ่งการพัฒนาให้มี QS เกิดขึ้นในประเทศไทย ร่วมกับการประเมิน HA จาก สรพ. จะช่วยส่งเสริมให้มีการพัฒนาสถานพยาบาลให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

2) ประเด็นการดำเนินงาน QOF

- ผู้เข้าร่วมฟังการบรรยายให้ความเห็นว่า ควรมีการประเมินผลกระทบ ข้อดีและข้อเสียภายหลังการนำ QOF ไปปฏิบัติ รวมทั้งการติดตามและประเมินผลกระทบหากมีการนำ QS ไปปฏิบัติจริงด้วยเช่นกัน
- ผู้เข้าร่วมฟังการบรรยายสอบถามถึงการประเมินผลการใช้ QOF และผลกระทบในประเด็นต่าง ๆ เช่น ผลต่อการปรับปรุงคุณภาพ การให้แรงจูงใจทางการเงิน โดยวิทยากรได้อธิบายว่า จากประสบการณ์ที่ปฏิบัติงาน QOF ในพื้นที่ การประเมินส่วนใหญ่จะเป็นระดับพื้นที่เท่านั้น เช่น ผลการดำเนินงาน 3 ปี ย้อนหลัง โดยพื้นที่นั้น ๆ สามารถกำหนดตัวชี้วัดของพื้นที่ได้เองเพื่อแก้ไขปัญหาของแต่ละพื้นที่ อย่างไรก็ตาม ตัวชี้วัดกลางที่กำหนดโดย สปสช. กระทรวงสาธารณสุข หรือกรมต่าง ๆ ยังมีความหลากหลายและแตกต่างกัน เนื่องจากในแต่ละปีจะมีการกำหนดตัวชี้วัดเพื่อมุ่งเน้นที่การแก้ไขปัญหาด้านนั้น ๆ โดยเฉพาะ ปีถัดไปอาจจะมีการกำหนดตัวชี้วัดใหม่เพื่อแก้ปัญหาคืออื่น ๆ เป็นต้น ทำให้การติดตามผลเป็นไปได้ยากและการประเมินผลการดำเนินงานไม่สามารถเปรียบเทียบได้ในแต่ละปี ทั้งนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดตัวชี้วัด เช่น สปสช. กระทรวงสาธารณสุข สรพ. ควรจะร่วมกันหาข้อสรุปและจัดทำตัวชี้วัด

คุณภาพ หรือ quality indicator (QI) เพื่อเป็นตัวชี้วัดระดับประเทศ ทั้งนี้ ตัวแทนจาก สปสช. ชี้แจงว่า สปสช. มีการติดตาม ประเมินผลและปรับปรุงการดำเนินงาน QOF อย่างต่อเนื่อง จึงทำให้การกำหนด ตัวชี้วัดเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอด การนำผลมาเปรียบเทียบกับจึงอาจทำได้ลำบาก

- วิจัยจาก สรพ. แบ่งปันประสบการณ์การตรวจประเมิน HA ในสถานพยาบาล พบว่า ผู้ให้บริการใน สถานพยาบาลมีการนำข้อมูลที่มีอยู่มามีวิเคราะห์น้อยมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะข้อจำกัดด้านภาระงาน

3) ประเด็นการพัฒนา QS ในประเทศไทย

- สปสช. ได้มีการจัดการโรค (disease management) โดยกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานและตัวชี้วัดตาม แนวเวชปฏิบัติที่มีอยู่ สำหรับการปฏิบัติงานในสถานพยาบาล และเชื่อมกับการจ่ายเงินแบบ QOF เมื่อ สถานพยาบาลสามารถปฏิบัติได้ตามแนวทางดังกล่าว เช่น การจ่ายชดเชยกรณีการรักษาโรคมะเร็ง การทำ หัตถการรักษาโรคหลอดเลือดโคโรนารีผ่านสายสวน (Percutaneous Coronary Intervention; PCI) เป็นต้น น่าจะถือได้ว่าเป็น QS ได้ถึงแม้ว่าจะไม่ได้ทำตามกระบวนการของ QS ทุกขั้นตอนก็ตาม แต่สำหรับการ จัดการด้านสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรครยังถือว่าขาดคุณภาพ เนื่องจากการจ่ายแบบเหมาจ่าย รายหัว รวมถึงมาตรฐานการดำเนินงานที่หลากหลายและไม่ชัดเจน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดทำ QS สำหรับบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค เพื่อปรับปรุงคุณภาพการบริการผ่านกระบวนการที่ โปร่งใสและมีความแน่นอน ซึ่งผู้ปฏิบัติงานสามารถดำเนินงานตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ ยกตัวอย่างเช่น ในสหราชอาณาจักรได้ใช้ตัวชี้วัดจาก QOF เป็นตัวชี้วัดใน QS ด้วย ซึ่งจะทำให้มีตัวชี้วัดที่เหมือนกันและ สามารถดำเนินการในทิศทางเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ
- Dr. Ryan Li แบ่งปันประสบการณ์การถอดบทเรียน (lesson learned) จากการใช้ QS ในประเทศอินเดีย 2 ประเด็น ได้แก่ 1) ถึงแม้ประเทศดังกล่าวมีความกระตือรือร้นในการนำ QS ไปปฏิบัติซึ่งรวมถึงการอบรม (training) ผู้ให้บริการทุกคน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการพัฒนาคุณภาพ แต่ประเทศอินเดียไม่ได้มี การวัดและประเมินค่าอ้างอิงพื้นฐาน (initial baseline measurement) จึงทำให้ยากที่จะประเมินผล กระทบจากการนำ QS ไปปฏิบัติ และ 2) การสร้างระบบสารสนเทศในการจัดเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ผล กระจายข้อมูลแก่ผู้ใช้ และสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน กระบวนการทั้งหลายเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัย ระยะเวลาเพื่อที่จะเห็นผลกระทบที่เกิดขึ้น ประการสำคัญ การดำเนินงานควรเป็นระบบ โปร่งใส และ ชัดเจน นอกจากนี้ ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่าถือเป็นโอกาสอันดีในการเชื่อมโยง QS และ QOF เข้า ด้วยกัน ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น และทำให้เชื่อมั่นได้ว่าการให้บริการอย่างมี คุณภาพ
- วิจัยจาก สรพ. ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า ผู้ให้บริการบางส่วนไม่เข้าใจแนวทางเวชปฏิบัติ (clinical practice guideline; CPG) แต่หาก QS ทำให้เห็นว่าเรื่องใดสำคัญ กระบวนการเป็นลำดับขั้นชัดเจน บ่ง บอกตัวชี้วัดที่ชัดเจนและผลลัพธ์สุขภาพที่ต้องการ โดยใช้ภาษาที่ง่าย จะส่งผลให้ผู้ให้บริการจะทำงานได้ งานขึ้น
- ผู้เข้าร่วมฟังการบรรยายเห็นว่า การจัดลำดับความสำคัญของบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค ตามประกาศคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เรื่อง ประเภทและขอบเขตของบริการ สาธารณสุข (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2559 อาจไม่มีความจำเป็นต้องทำ เนื่องจากบริการฯ ได้มีการจัดลำดับ

ความสำคัญเบื้องต้นแล้วจึงได้รับการบรรจุไว้ในประกาศดังกล่าว เพราะฉะนั้น จึงควรเน้นที่บริการที่ยังขาดมาตรฐานหรือกิจกรรมบริการที่ไม่มีแนวทางเวชปฏิบัติ แต่กลับมีหลายมาตรฐาน ก็ควรมีการจัดทำ QS สำหรับบริการนั้น ๆ อย่างไรก็ตาม ผู้ดำเนินโครงการชี้แจงว่า การจัดลำดับความสำคัญนี้เพื่อที่จะเพิ่มหาบริการที่ต้องปรับปรุงคุณภาพเป็นลำดับต้น ๆ และจัดทำเป็น QS ส่วนบริการอื่น ๆ จะจัดทำเป็น QS ในระยะต่อไป

- ผู้เข้าร่วมฟังการบรรยายได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า ตัวชี้วัดของการประเมินด้านการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในสถานพยาบาลระดับปฐมภูมิของ สรพ. ยังไม่มีความชัดเจน ซึ่งตัวชี้วัดส่วนใหญ่ที่ได้นำเสนอยังเป็นตัวชี้วัดของการควบคุมโรคหรือป้องกันโรคเป็นหลัก วิทยากรจึงชี้แจงว่า โดยหลักการประเมินจะเป็นลักษณะการสนับสนุนการเรียนรู้ จึงไม่ได้กำหนดตัวชี้วัดวัดที่แน่นอน และเพื่อไม่ให้เกิดการต่อต้านการสนับสนุนจาก สรพ. ด้วย สำหรับตัวชี้วัดของการประเมินด้านการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค ยังเป็นขั้นต้นของการพัฒนาตัวชี้วัดซึ่งจะเน้นที่การให้คำแนะนำและส่งเสริมการพัฒนาสถานพยาบาลเป็นหลัก และตัวชี้วัดดังกล่าวจะเป็นกรอบในเชิงบริหารจัดการมากกว่าเชิงปฏิบัติการ

เมื่อไม่มีผู้ใดสอบถามหรือให้คำแนะนำเรื่องอื่นใดเพิ่มเติมอีก ประธานกล่าวขอบคุณ และขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องช่วยให้ข้อมูลและข้อเสนอแนะแก่คณะผู้ดำเนินโครงการ รวมทั้งเข้าร่วมการประชุมที่ผู้ดำเนินโครงการจัดขึ้นในครั้งถัดไป จากนั้นจึงปิดการบรรยาย

ปิดการบรรยาย เวลา 12.00 น.

นายสรายุทธ ชันธะ
(ผู้สรุปรายงานการประชุม)

ภญ.สุธาสินี คำหลวง
(ผู้ตรวจรายงานการประชุม)